

¶ Tractatus de resurrectione a pctō ad grām  
admodū vtilis ex dictis sācti bonauēture excerptus

## Paulus apostolus videtur fir

miter asserere hōiem in hoc seculo nō pprie eē absqz gratia: cū inquit / gratia dei id sum qđ sum. Ideo merito de necessitate gratie q̄tuz nobis pdest dicendū est: et p̄io de diuisione gr̄e. scđo de resurrectione a pctō. et tertio de resurrectione hōis ad gratiam. ¶ Pro diuisione gratie ē notandū qđ gr̄a ip̄a est vna ⁊ eadē tñ fm diuersas p̄sideratiōes: ip̄a multas fortit̄ denotatiōes. p̄mo fm p̄sideratiōē ad principiū a quo. scđo fm p̄sideratiōē ad subiectuz in quo. tertio fm p̄sideratiōē ad oppositum suū. quarto fm p̄sideratiōem ad effectus ad quos ordinat̄. ¶ **¶** Tñ fm p̄sideratiōem ad principiū a quo p̄cedit gr̄a ip̄a: diuidit̄ **In gratiam predestinationis seu preparationis** quam deus homines predestinavit.

**In gratiam vocationis** quam deus offert vocando.

**In gratiam iustificationis** quam deus confert.

**In gratiam magnificationis** quam deus complet.

Et hec diuisio ponit̄ ad Ro. viii. vbi dicit̄ / scimus qm̄ diligētibus deum: oīa cooperant̄ in bonum. et sequit̄ quos aūt̄ p̄destinavit: hos ⁊ vocavit. et quos vocavit hos ⁊ iustificavit. quos aūt̄ iustificavit: hos ⁊ magnificavit. ¶ Sed fm p̄sideratiōē vel respectū ad subiectum in quo est diuiditur.

**In gratiam cogitationis**: scz bonum cogitando.

**In gratiam voluntatis**: in bono volendo.

**In gratiam perfectionis**: in completionē operis.

**¶** Tñ hec diuisio fit fm triplicem potētiam aīe in qua

est gratia: scz fm intellectuā / affe etiuā / r o pationam.  
Scdm xō respectum ad suum op positum diuiditur:

In gratiam protectionis.

In gratiam liberationis.

In gratiam saluationis.

Et hec diuisio sumit fm q grā adiuuat ptra triplex malū. scz p malum tēptationis siue pugne. p malum psecutōis seu miserie. r ptra malū clpe r malū se qlle vel pene. Hā a pmo ptegit. a scdo liberat. et a tercio extrahit r saluat. Et hec diuisio sumitur ab illo dicto

Esaiē. xxxi. Protegat dñs exercitū iudeam r hies rusalem: r ptegens r liberans / transiens r saluans.

Sed fm opationē ad effectū ad quē ordinat: diuidit

In gratiam puenientem siue operantem.

In gratiam subsequētem seu cooperantem.

¶ Tandē grā pueniens siue operans dicit in p̄tum ipam volūtatem facit bonā: et ideo puenit qz non est a libero arbitrio: sed infundit ab ipso deo. Sed grā cooperās dñ in q̄tū adiuuat ipam volūtatem r liber arbitriū respectu boni opis eliciedt r p̄fēndi. ¶ Sz notādū est q sz multiplicitatē huius noīs grā potest dari alia diuisio. Nam grā pōt capi vno mō largisime: et sic p̄prehēdit r dona naturalia / r gratuita. et sic diuidit in puenientem grām r subsequētem. ita q pueniens vocātur dona naturalia: r subsequēs dona gratuita. Scdo mō accipit grā minus large: et sic diuidit in gratiā gratis datam / r grām gratū faciētes. et sic diuidēdo ē diuisio in grām pueniētē r subsequētem. Tertio mō capit gratia strictē: r sic subsecomprehēdit vel diuidit in gratiā gratū faciētē: r gliaz. et sic diuidēdo: gratia pueniēs dicitur grā gratum faciens / r gratia subsequēs dñ gloria. qz post gratiā

in hōie decedente in gratia: sequitur glōria eterna.  
**¶** Secūdo dicēdum est de resurrectione a culpa vel peccato. et de hoc tria sunt consideranda.

**P**rio q̄ homo nō potest resurgere a culpa absqz gr̄a

**S**cdo q̄ nō potest aduersariū suū vincere absqz gr̄a

**T**ercio q̄ nō potest absqz gr̄a tentatiōibus resistere.

**¶** Prio igit̄ dicendū est q̄ hō absqz diuino dei adiuu-  
torio seu gratia non pōt resurgere a pctō vel culpa

et hoc capiēdo gratiam p̄ habitū ip̄ius aīe: scz est  
quedā q̄litas spiritualis in aīa ex̄ns. Nam gr̄a illa

que d̄r gratuita dei volūtas qua nobis deus p̄donat  
offensam sufficit. Nec gr̄a illa que d̄r liberalis passio

xpi qua mediāte fit morbi curatio z ymaginis refor-  
matio: s; requirit̄ gr̄a gratum faciēs. Ex quo p̄t̄ per

ap̄. ad Ro. iiii. Iustificati gratis p̄ gr̄am ip̄ius. z ante  
ex opibus legis nō iustificat̄ oīs caro. Et ad titi. iiii.

Non ex opibus iusticie q̄ fecimus nos: sed s̄m suam  
m̄iam saluos nos fecit. per lauacrū regenerationis

sp̄s sancti. i. p̄ gr̄am zc. Ideo illi pellegiani merito  
sunt censendi heretici qui dixerunt q̄ ad deletionem

culpe sufficit sola gratuita dei m̄ia cū libero arbitrio  
et q̄ per libez arbitriū poterat homo se iustificare et

velle bonum. **¶** Scdo dicendum est q̄ hō nō potest  
vincere aduersariū absqz gr̄a. Pro cuius intellectu

est notāduz q̄ differt dicē aliquē resistere aduersario  
z aliquē vincere aduersariū. nā plus ip̄ortat victoria

q̄ resistētia. Resistētia enī p̄sistit in hoc q̄ quis non  
cōsentit suggestioni diabolice. S; victoria nō solum

p̄sistit in nō p̄sentiēdo sed etiā in assequēdo oppositū  
eius qd̄ diabolus intendebat. Nā diabolus intendit

hōiem reddere inimicū deo z facere dignū supplicio  
eterno. Et tunc vicit hō diabolū qm̄ sic resistit tētati



oni vt efficiat magis dei amic⁹ q̄ ante: & sic faciēdo  
 mereat vitam eternā. sed hoc nō pōt facere absq; dei  
 gr̄a gratū faciēte: igit̄ p̄cludi pōt q̄ hō nō pōt vicere  
 aduersariū faciēdo se amicū dei absq; tali gratia. **Et**  
 hec p̄clusio p̄batur p̄ illud **P̄rie ad corinth. xv.** Deo  
 gratias q̄ dedit nobis victorias per iesum xp̄m dñm  
 nr̄m. **Et ad Ro. vii.** Infelix ego hō q̄s me liberabit  
 de corpe mort̄i huius? **Et r̄ndet gr̄a dei p̄ iesum xp̄s**  
**dñm nr̄m.** **Itē sup illud ps.** Infirmati sūt & ceciderūt  
 dicit glo. non potētes vicis resistere p̄ se. **¶** **Sz** quis  
 posset obicere: nā diabolus vincit hoīem absq; gr̄a:  
 ergo sil̄t̄ homo pōt vincere hoīem vel diabolu absq;  
 gratia. **Ad hoc facile r̄ndetur q̄ hec s̄ilitudo nō valz**  
**qz victoria diaboli p̄sistit in subiugādo hoīez p̄ pct̄m**  
**q̄ non req̄rit gr̄am.** **Sed victoria hoīs respectu pct̄i**  
**diaboli p̄sistit in p̄merēdo illud qd̄ diabolus amisit**  
**Item diabolus nō vincit hoīem nisi volentem: s; dia**  
**bolus nunq̄ vincit volens.** **Un̄ notāduz q̄ hereticus**  
**qui videt sei p̄m vicere q̄n se exponit morti nō vincit**  
**sed magis sei p̄m deicit. et ideo non est ibi victoria: s; dia**  
**bolus deiectio.** **¶** **Pro tertio dicēdum est q̄ absq;**  
**aliqua gr̄a nō potest homo tētatiōibus resistere. qd̄**  
**p̄z p̄ illud math. vi.** **Et ne nos inducas in tentationē**  
**Un̄ homo p̄pter suā infirmitatem nō potest resistere**  
**Iuxta illud treno. iii.** **Pct̄m peccauit ih̄rlm: p̄p̄ea**  
**instabilis facta est.** **Item glo. sup illud treno. iii.** **Mi**  
**sericordie dñi zc.** **Hō potest homo diu stare p̄ insult⁹**  
**diaboli: nisi m̄ia dñi adiuet.** **Nota tñ q̄ per gratias**  
**grat̄is datā potest homo resistere diabolo & tētatiōi:**  
**ergo potest ei nō p̄sentire: sed nō pōt per talem p̄sen**  
**sum eē amic⁹ dei absq; gr̄a gratū faciēte.** **¶** **Tertio**  
**dicēdum est de resurrectione ad gr̄am p̄mo & multa**

sunt terminanda.

**P**rio q̄ homo non p̄t se disponere sufficiēter absq̄ gratia gratis data: ad gr̄as gratum facientem.

**S**ec̄do quō possit volūtas absq̄ gratia in aliq̄ bonū

**T**ertio quō homo possit m̄adata sine gr̄a adimplere.

**P**rimo ergo dicēdum est de preparatiōe hoīs ad gr̄am gratū facientem: an sc̄z hoc possit facere absq̄ gratia gratis data. **P**ro quo aduertendū est q̄ per gr̄am gratis datam nō t̄m̄ intelligim⁹ illa q̄ a pp̄lo enumerātur **P**rie ad cor. xii. cū dicit: aliqui datur p̄ sp̄m̄ ꝛc. **S**ed p̄ gr̄am gratis datā intelligimus om̄ne illud q̄ sup̄additū est naturalib⁹ adiuvans aliquo mō ⁊ preparās volūtatez ad habitū vel vsum gratie siue tale gratis datū sit habit⁹ vel timor seruilis siue aliqua vocatio siue locutio vel predicatio mediante qua incitatur aīa ad se preparādum. et ideo dicendū est q̄ n̄s̄q̄ absq̄ tali gr̄a gratis data potest se disponere homo ad gr̄am gratū facientem. q̄ vix caret hō aliquo tali dono. **U**n̄ prima preparatio q̄ fit ad gr̄as gratū facientem est cogitatio vel app̄hēsiō. ⁊ illa non potest fieri absq̄ gratia gratis data. et rō huius est: non q̄ gr̄a gratū faciens p̄exigat neciō dispositiōez gratie gratis date: sed q̄ ipsa est quid diuinū: et res ex̄is supra libez arbitriū ⁊ etiā supra n̄ale iudiciū ideo nunq̄ libez arbitriū vel volūtas libera assurgit ad ip̄am vel petēdāz vel cognoscendā: nisi aliquomō adiuuetur de sursum ⁊ excitetur. et ideo p̄ additiōem gratie gratis date q̄ tenet mediū inter gr̄am gratū facientē ⁊ naturale iudiciū disponit ⁊ excitat ad ip̄as gr̄am gratū facientēz. **U**n̄ ordo liberi arbitrii ⁊ gratie diuine ponit clare ab augustino in libro de ecclesiasticis dogmatibus ⁊ ponit quattuor gradus cū dicit

**I**ncitū salutis nre deo miserāte habem⁹: vt acq̄se  
 mus salutarī inspirationi nostre p̄stantis est vt adis  
 piscamur q̄s acquirēdū admonitione cognouimus  
 diuini est muneris: vt non p̄uicmur iam adēpte sas  
 luti munerē: sollicitudinis nre est ⁊ celestis pariter  
 adiutorii. **E**x q̄bus x̄bis p̄t clare cognosci q̄tū p̄t  
 liberū arbitriū respectu gratie. nā cum sint in opere  
 salutis ista quattuor. s. imitari/acquiescere/adiuuarī  
 p̄manere. primū est inspiratiōis dei. sc̄m libertatis  
 arbitriū. terciū muneris diuini. quartū sollicitudinis  
 nostre ⁊ pariter diuini adiutorii. **P**er hoc patz satis  
 clare solutio questionis. ¶ **S**z orit dubitatio: vtrum  
 q̄s possit detestari culpā x̄tute p̄pria nase. **R**ndē q̄  
 detestari culpā dupl̄r potest itelligi. **E**no mō qz talis  
 detestat in q̄tū ē offensiuā maiestati ⁊ eq̄tatis diuine  
 ⁊ isto mō null⁹ p̄t absqz gr̄a. qz n̄ p̄t absqz gr̄a gratis  
 data cognoscē ip̄am offensam. **A**lio mō p̄t detestari  
 qz ē lesiuā p̄prie nature. **X**bi gr̄a qz quis per naturā  
 suā cognoscit qz p̄pter fornicationē p̄didit oculū vel  
 aliud mēbrū vel icurrit aliquē aliū morbū: ⁊ isto mō  
 potest quis p̄ libez intellectū cognoscere ⁊ detestari  
 culpam p̄prium. ¶ **S**ecūdo aut videndū est qualif  
 potest volūtas in aliq̄s bonū. **P**ro quo notādum est  
 qz aliq̄s opus potest dici bonū tripl̄r. **E**no mō aliq̄s  
 opus dicit bonū simplicif ⁊ illud dicit qd ē ordinatū  
 in finem optimū: et tale est bonū meritoriz ⁊ in istud  
 nō potest libez arbitriū absqz gratia gratū faciente  
**S**ecundo mō aliq̄s opus dicit bonū qz aliquomō de  
 cōgruo disponit ad bonū ⁊ tale est bonū qd fit extra  
 caritatē: nichilominus tñ fit cū recta intētionē. et in  
 tale nō p̄t libez arbitriū nisi cū gratia gratis data  
 p̄ quā illuiat ⁊ dirigivt velit facere qd deo ē placitū



et hoc p̄ per illud sapiētie. viii. Sciū qm̄ aliter non  
possuz eē sapiēs nisi deus det. Tercio aliqd̄ opus d̄  
bonū qz̄ in finē est ordiabile ⁊ habet aliquā ordina-  
tionem intra se: sicut pascere esuriētē ⁊c. siue ex debi-  
ta circūstantia siue exigentia t̄p̄is loci ⁊c. et ad istud  
potest libez̄ arbitriuz̄ absqz̄ gr̄a q̄uis ad hoc q̄ fiat  
faciliter req̄rat̄ gratia aliqua diuina sup̄addita na-  
turalib⁹. Et sic p̄ respōsio q̄ liberum arbitriū absqz̄  
gratia aliqua sup̄addita p̄ dona naturalia potest in  
aliqd̄ bonū morale licet per illud p̄ter nō disponat̄  
ad gr̄am nec ad gloriā: et hoc p̄ se l̄z̄ quodāmo dispo-  
nat qz̄ est ordiabile in vltimū finē. Hoc aut̄ sic suadet̄  
**H**am si libez̄ arbitrium dimitteret̄ ī puris nat̄alib⁹  
adhuc sibi remaneret aliquod iudiciū quo iudicaret  
parentes esse honorandos. et hoc patet q̄ si haberet  
tale naturale iudiciū: scilicet naturaliter parentes  
esse honorādos: ⁊ talem naturalem instructum de pa-  
rentibus venerādis potest illud velle/et sic cum h̄z̄  
beat̄ organa exteriora potest cōplere illud opus s̄m  
q̄ dicitur iudiciū rōnis absqz̄ munere gr̄e diuine sup̄-  
addito: sed bene vex̄ est q̄ nō potest illud facere nec  
velle absqz̄ diuine gratie munere. put̄ tale cogitatus  
aut velle est ordinatū ad cōsequēdum beatitudinem.  
et sic sunt intelligende auctoritates sanctorū q̄ cōclu-  
dunt q̄ absqz̄ munere diuine miē ⁊ gratie non potest  
liberum arbitriū in aliqd̄ bonū. ¶ **S**z̄ orit̄ dubium  
**H**am s̄m dona naturalia natura ipsa appetit suam  
perfectiōē: ergo signū est q̄ tendit ad acquisitionē  
gratie. Ad hoc d̄ q̄ duplex est p̄fectio. quedā est in  
limites nature: ⁊ istā appetit natura. Alia ē p̄fectio  
que est supra naturā: ⁊ de ista nō oportet qd̄ appetat  
et si appetat/ non t̄m appetitū p̄fecto qui req̄rit gr̄am

151

sed magis appetitu defuso et imperfecto qui non est ordinatus debito modo. ¶ Pro tertio videtur homo possit mandata dei implere. Notandum est quod committere distinguitur quia contingit mandata impleri dupliciter. Uno modo quantum ad genus operis: vel secundum alios quantum ad substantias mandatorum. Alio modo quantum ad intentionem precipientis et mandantis. Si loquamur primo modo potest homo absque gratia gratum faciente illa implere: ut patet de mandato adorationis et venerationis sabbatorum. Sed secundo modo non potest homo implere mandata absque gratia gratum faciente. Et hoc confirmat per apostolum dicentem ad Ro. xiiii. Qui diligit proximum legem impleuit. Et iterum: plenitudo legis/dilectio. Item per apostolum ad thimo. i. Finis precepti est caritas de corde puro. ¶ Sed oritur questio: cum ita sit quod caritas potest facere quod in se est ad impletionem mandatorum: quare ille non absoluitur quis sit in peccato. Ad hoc respondetur quod facere quod in se est: potest dupliciter intelligi. Uno modo positive vel proprie: quod scilicet talis facit aliquid ordinatum ad finem mandatorum secundum debitas circumstantias et tunc facit quantum potest. et isto modo nullus potest facere quod in se est absque gratia gratum faciente. Alio modo potest intelligi private vel improprie facere quod in se est: hoc est facit quod potest/sed non quantum potest/nec aliquid ordinatum ad impletionem mandatorum. et isto modo per liberum arbitrium quis potest facere quod in se est: sed non absoluit ab observacione mandatorum. Et sic patet responsio ad questionem.